

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ

про результати відвідування
Заводського районного суду міста Миколаєва

23.05.2025

Миколаїв, 2025

I. ВСТУП

На виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі ст. 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 23.05.2025 групою НПМ здійснено відвідування Заводського районного суду міста Миколаєва.

Відвідування здійснювали члени групи НПМ:

Дубова Тетяна Віталіївна, головний спеціаліст Відділу сприяння роботі регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Жванко Тетяна Сергіївна, головний спеціаліст Відділу сприяння роботі регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Відвідування проводилось в присутності керівника апарату суду **Ніколаєвої Наталії Валеріївни**.

Загальна інформація.

Заводський районний суд міста Миколаєва (далі - суд) знаходиться за адресою: вулиця Радісна, 3, місто Миколаїв, Миколаївський район, Миколаївська область, 54613.

На посаді голови вказаного суду працює **Щербіна Сергій Вікторович**.

Під час проведення відвідування суду відзначено, що керівництво суду забезпечило безперешкодний доступ до всіх приміщень суду.

Штатна чисельність працівників становить 55 осіб, фактично – 49 осіб. Згідно зі штатним розписом кількість штатних посад суддів – 15, здійснює правосуддя – 13 суддів.

Організаційне та фінансове забезпечення діяльності суду здійснює Державна судова адміністрація України через Територіальне управління Державної судової адміністрації України у Миколаївській області.

Суд розміщений в окремій двоповерховій будівлі, у якій облаштовано два входи/виходи – основний (центральный) та службовий (конвойний).

На вході до приміщення суду розміщено інформацію про найменування судового органу (фото 1). Вхід обладнаний пандусом для маломобільних груп населення та кнопкою виклику працівника суду, що перебуває в справному технічному стані (фото 2).

У приміщеннях суду встановлено інформаційні стенди з наявною інформацією про графік прийому громадян, телефони гарячих ліній Державної судової адміністрації України, надання безоплатної правової допомоги, правила та обов'язки учасників судових процесів, способами зв'язку з Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини тощо.

При вході розміщено пост співробітників Служби судової охорони, що забезпечують пропускний режим та здійснюють реєстрацію відвідувачів суду, громадський порядок і захист усіх учасників судового процесу. Наявний

стаціонарний металодетектор аروحного типу. Ведеться відеоспостереження на вході до суду (фото 3).

На пропускному пункті наявна аптечка для надання першої допомоги, яка укомплектована необхідними медичними засобами та препаратами, що відповідають актуальним термінам придатності (фото 4).

Для здійснення правосуддя у суді облаштовано 4 зали судових засідань, які призначені для слухання кримінальних справ. У всіх залах встановлено загородження зі спеціального захисного скла для розміщення підсудних (засуджених), а також встановлені системи відеоконференцз'язку для проведення судових засідань (процесуальних дій) у режимі відеоконференції (фото 5, 6).

Вікна вказаних залів заграговані, що дозволяє забезпечити безпеку в суді та відповідає вимогам пункту 11 Інструкції з організації конвоювання та тримання в судах обвинувачених (підсудних), засуджених за вимогою судів, затвердженого спільним наказом Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України, Верховного Суду України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Державної судової адміністрації України, Генеральної прокуратури України від 26.05.2015 № 613/785/5/30/29/67/68 (далі – Інструкція).

Доставлення обвинувачених та засуджених осіб до приміщення суду здійснюється Ротою конвойної служби Головного управління Національної поліції в Миколаївській області та військовослужбовцями Національної гвардії України, через окремий вхід розміщений у внутрішньому дворі.

Заїзд конвойного автотранспорту для посадки (висадки) обвинувачених здійснюється через внутрішній двір, який обладнаний огорожею (фото 7, 8).

У суді облаштовано дві камери для тримання підсудних (засуджених) та приміщення конвою. Кожна камера обладнана лавами для сидіння та металевими дверима з накладними замками, зовнішніми запорами та оглядовими вікнами (фото 9, 10). Вікна у камерах відсутні. Штучне освітлення внутрішніх приміщень камер задовільне.

На час відвідування обвинувачені (підсудні), засуджені в суді не перебували.

Випадків заподіяння арештованим (затриманим) особам тілесних ушкоджень або смерті під час їх перебування у приміщенні суду не встановлено.

Попередні зауваження.

Попереднє відвідування групою НПМ здійснено 31.08.2021.

За результатами попереднього відвідування групою НПМ надані наступні рекомендації щодо опрацювання питань реконструкції будівлі суду та обладнання приміщень, зокрема:

- необхідною кількістю камер для підсудних (засуджених) з розрахунку 3 камери на 1 залу судових засідань для розгляду кримінальних справ та санвузлом у приміщенні для конвою;

- ізольованого маршруту конвоювання обвинувачених (підсудних), засуджених від камер до залів судових засідань;

- кімнатою для роботи адвоката з підсудним (засудженим) та ознайомлення з матеріалами справами;

- необхідні умови для забезпечення доступності для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення до приміщень суду.

Слід зазначити, що недоліки і порушення, виявлені за результатами попереднього відвідування, усунуто частково, а саме: облаштований пандус для забезпечення доступності для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення до приміщень суду.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права на захист від катування або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання (стаття 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, частина 1 статті 28 Конституції України).

1. Під час відвідування суду встановлено порушення вимог пункту 6.5.2 Державних будівельних норм України В.2.2-26:2010 «Будинки і споруди. Суди», затверджених наказом Міністерства регіонального розвитку та будівництва України від 17.05.2010 №175 (далі – ДБН Суди) та пункту 10 Інструкції, згідно з якими, кількість камер для обвинувачених (підсудних), засуджених слід передбачати виходячи з розрахунку три камери на кожен зал судових засідань для розгляду кримінальних справ.

Таким чином у суді, де розташовано чотири зали судових засідань для розгляду кримінальних справ, має бути обладнано дванадцять камер. Натомість у суді облаштовано лише дві камери, що створює передумови для порушення вимог роздільного розміщення чоловіків та жінок, дорослих та неповнолітніх, а також ізольованого тримання осіб, котрим заборонено спілкування між собою.

2. У порушення пунктів 6.5.1, 9.9 ДБН Суди, в приміщенні суду відсутній окремий санвузол для обвинувачуваних (підсудних), засуджених.

Зазначені обставини свідчать про наявність причин і умов, які сприяють порушенню прав громадян на людське ставлення до них, гідне поводження тощо.

Порушення права на життя (стаття 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 3 Загальної декларації прав людини, стаття 27 Конституції України).

3. Установлено факт порушення вимог пункту 7.1.9 ДБН Суди та пункту 13 Інструкції, а саме: у суді відсутній ізольований маршрут конвоювання обвинувачених (підсудних), засуджених до залу судових засідань для розгляду кримінальних справ, у зв'язку з чим, обвинувачені, підсудні (засуджені) конвоюються доступними для третіх осіб коридорами. Унаслідок цього виникає реальна загроза створенню конфліктних ситуацій між вказаними особами, що призводить до порушення їх прав та прав оточуючих на особисту безпеку, недоторканість та життя.

4. У порушення статті 32 Кодексу цивільного захисту України, у будівлі суду відсутнє найпростіше укриття, яке має забезпечувати можливість

безпечного перебування населення під час надзвичайних ситуацій, воєнних дій або терористичних актів.

Відповідно до Державних будівельних норм України В.2.2-5:2023 «Захисні споруди цивільного захисту» (далі - ДБН В.2.2-5:2023), при проектуванні та реконструкції будівель державних установ з постійним перебуванням людей (зокрема судів) обов'язковим є облаштування споруд подвійного призначення або окремих укриттів.

Згідно з Державними будівельними нормами України В.2.2-9:2009 «Громадські будинки та споруди», у складі інженерного забезпечення громадських будівель має бути передбачено систему заходів цивільного захисту, включаючи приміщення для тимчасового укриття людей.

Згідно з пунктом 7.2.1.2 ДБН В.2.2-5:2023, у таких укриттях повинна бути відокремлена зона для осіб з інвалідністю, обсяг якої становить не менше 10 % від загальної місткості.

Крім того, пункт 10.3 ДБН В.2.2-5:2023 встановлює, що для забезпечення безпеки під час евакуації укриття мають мати щонайменше два евакуаційні виходи, розташовані на різних фасадах або на відстані не менше 50 метрів один від одного.

Варто врахувати, що вимоги до укриттів були оновлені з урахуванням умов воєнного стану. Ситуація є особливо критичною з огляду на те, що Миколаївська область належить до прифронтових регіонів, які систематично зазнають ракетних та артилерійських обстрілів. Це суттєво підвищує ризики для життя і здоров'я громадян у разі відсутності укриття.

Отже, у разі повітряної тривоги або виникнення інших надзвичайних ситуацій, особливо під час воєнного стану, життя усіх громадян, що перебувають у приміщенні суду знаходиться у небезпеці, а гарантовані державою права на безпеку та життя не забезпечуються.

Також слід зазначити, що найближче укриття від будівлі суду розташоване на відстані 127 метрів і розраховане на 100 осіб. Водночас інформація про його адресу або доступність для укриття під час тривоги у відкритому доступі в приміщенні суду для відвідувачів – відсутня.

Порушення права осіб на рівний доступ до правосуддя (статті 21 Конституції України, статті 9, 13 Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, статті 6 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод).

Відповідно до вимог ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель та споруд. Основні положення», затверджених наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України 30.11.2018 № 327 (далі – ДБН Інклюзивність), доступність для маломобільних груп населення повинна забезпечуватися фізичною можливістю і зручністю потрапляння та пересування об'єктом.

5. Так, у порушення вимог пунктів 6.1.8 ДБН Інклюзивність, приміщення суду не обладнано внутрішніми пандусами, вертикальним підйомником або

ліфтом, у зв'язку з чим маломобільні групи населення, без сторонньої допомоги, не можуть вільно пересуватись приміщеннями суду (фото 11).

6. У порушення вимог пункту 11.5 ДБН Інклюзивність, санітарний вузол у приміщенні суду не пристосований для користування маломобільними групами населення у зв'язку з відсутністю у них поручнів та можливості людині на кріслі колісному потрапити до санітарної кімнати.

Таким чином особи вказаної категорії позбавленні можливості вільно потрапити до приміщень суду, відправляти природні потреби та здійснювати особисту гігієну, що вказує на порушення їх прав на до ступ до правосуддя, інклюзивність (рівноправ'я), людське ставлення, принижує їх честь та гідність.

Порушення права на професійну правничу допомогу (стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 59 Конституції України, статті 1, 5, 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», стаття 10 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», статті 42, 46 Кримінального процесуального кодексу України).

7. У порушення вищевказаних норм міжнародного права та Національного законодавства України, а також вимог пункту 6.5.2 ДБН Суди, будівлі суду не обладнані кімнатами для роботи адвоката з обвинуваченими, підсудними (засудженими), що унеможливорює реалізацію їх права на захист.

Окрім цього, зазначене порушення може стати причиною чергових звернень до Європейського суду з прав людини і виплатою Україною значних сум коштів в якості компенсації.

У справі «Фірстов проти Росії» (скарга No 67312/12) Європейський суд з прав людини констатував, що хоч підсудний і міг спілкуватися зі своїм захисником через загородження у залі суду, у тому числі під час перерв, які оголошувалися для цієї мети суддею за клопотанням заявника, не було доведено, що такі консультації носять конфіденційний характер у зв'язку з присутністю конвою у межах досяжності слуху. Таким чином, ЄСПЛ засвідчив порушення статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Отже, проведення зустрічі адвоката із утримуваними особами у приватному порядку є необхідним для їх захисту від неналежного поводження, для відстоювання своїх інтересів в суді. Але, за вказаних умов додержання такої процедури унеможливлено.

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

Керівництву Територіального управління Державної судової адміністрації Миколаївської області, керівництву Заводського районного суду міста Миколаєва в межах їх компетенції:

1. Вжити дієвих заходів, спрямованих на запобігання фактичним чи потенційним порушенням прав людини, усунення причин і умов що їм сприяють, а саме:

1.1. у найкоротші строки вжити заходів щодо облаштування у приміщенні суду найпростішого укриття відповідно до вимог законодавства та встановлених стандартів, забезпечити гарантований та безперешкодний доступ до наявного

захисного об'єкта розташованого поблизу суду з додержанням максимального рівня безпеки для життя і здоров'я громадян;

1.2. організувати інформування працівників суду та відвідувачів шляхом розміщення у доступному місці інформації про адресу (місце знаходження) найближчого укриття, призначеного для використання під час надзвичайної ситуації;

1.3. вжити заходів для облаштування не менше трьох камер для підсудних (засуджених) на кожен зал судового засідання з розгляду кримінальних справ, із площею не менше ніж 4 м² кожна, а також обладнати окремий санітарно-гігієнічний вузол для осіб зазначених категорій.

1.4. забезпечити доступність до приміщень суду особам з інвалідністю та іншим маломобільним групам населення, облаштувати безбар'єрний доступ та санітарну кімнату відповідно до потреб вищевказаних категорій громадян;

1.5. вирішити питання щодо створення ізольованого маршруту для переміщення (конвоювання) обвинувачених (підсудних), засуджених від камерних приміщень до залів судових засідань з унеможливленням їх контакту з іншими особами;

1.6. вжити заходів щодо облаштування у приміщенні суду окремого приміщення, призначеного для конфіденційного спілкування адвоката з обвинуваченими (підсудними), засудженими особами, відповідно до вимог законодавства, згідно встановлених норм і стандартів.

Додаток: фототаблиця на 3 арк.

Керівник групи НПМ
Головний спеціаліст Відділу сприяння
роботі регіональних представництв
Секретаріату Уповноваженого
Верховної Ради України з прав людини

Тетяна ДУБОВА

ФОТОТАБЛИЦЯ ДО ЗВІТУ

Фото 1

Фото 2

Фото 3

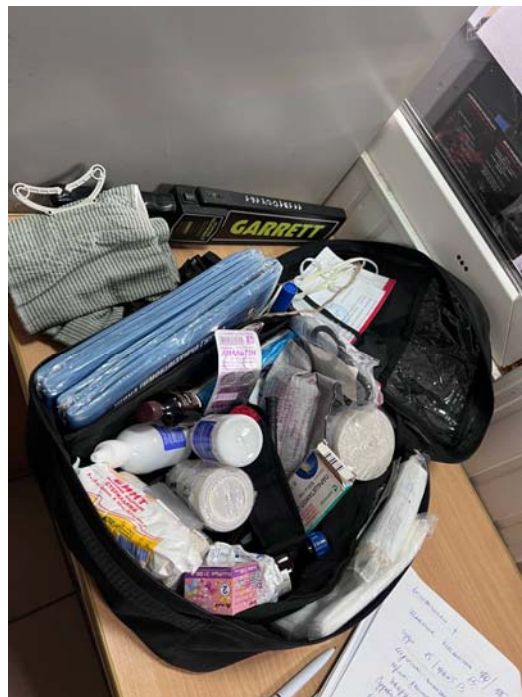

Фото 4

Фото 5

Фото 6

Фото 7

Фото 8

Фото 9

Фото 10

Фото 11

Фото 12

Фототаблицю склала:
**Головний спеціаліст Відділу сприяння
роботі регіональних представництв
Секретаріату Уповноваженого
Верховної Ради України
з прав людини**

Тетяна Дубова